

Ösmo

Utvidgat planområde i Källberga

Arkeologisk utredning

Fastigheterna Vidbynäs 1:3, Sittesta 2:14 och 2:19
Ösmo socken
Nynäshamns kommun
Södermanland

Ellinor Sabel

Ösmo
Utvidgat planområde i Källberga

Arkeologisk utredning

Fastigheterna Vidbynäs 1:3, Sittesta 2:14 och 2:19
Ösmo socken
Nynäshamns kommun
Södermanland

Ellinor Sabel

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2015

Omslagsfoto: *Den typiska topografien inom utredningsområdet. Objekt 2. Bilden tagen från norr. Fotograf Henrik Rumeson.*

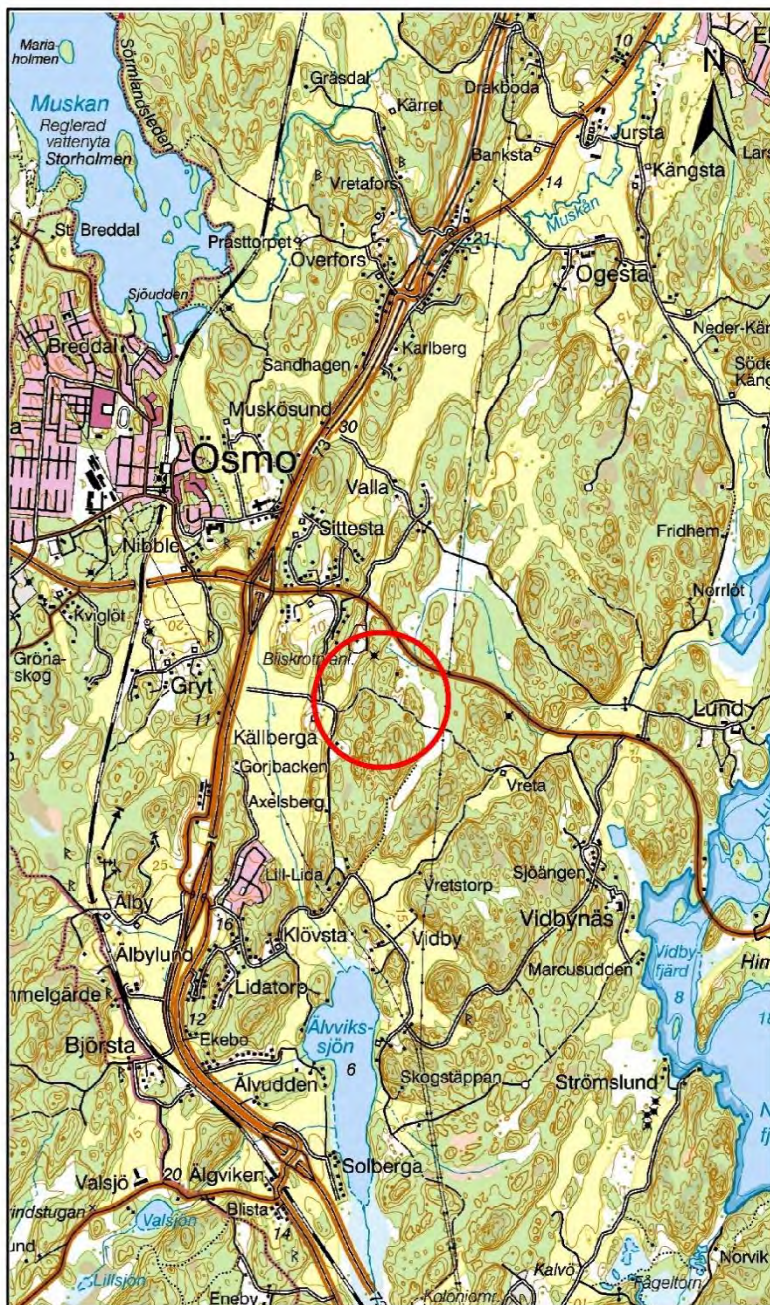
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-414-6

Tryck: Just Nu, Västerås 2015.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	6
Bakgrund	6
Målsättning, metod och genomförande.....	6
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Kulturhistorisk bakgrund.....	7
Undersökningsresultat.....	8
Tolkning och utvärdering	11
Referenser.....	12
Kart- och arkivmaterial.....	12
Litteratur.....	12
Tekniska och administrativa uppgifter	12
BILAGOR	13
Bilaga 1. Schakttabell.....	13
Bilaga 2. Provrutor.....	16
Bilaga 3. Fyndtabell.....	18
Bilaga 4. Resultat Vedartsbestämning.....	19
Bilaga 5. Resultat ¹⁴ C- datering av förmodad kolbotten i schakt 9, omr. 2	20
Bilaga 6. Planer över objekt 1-6.....	22

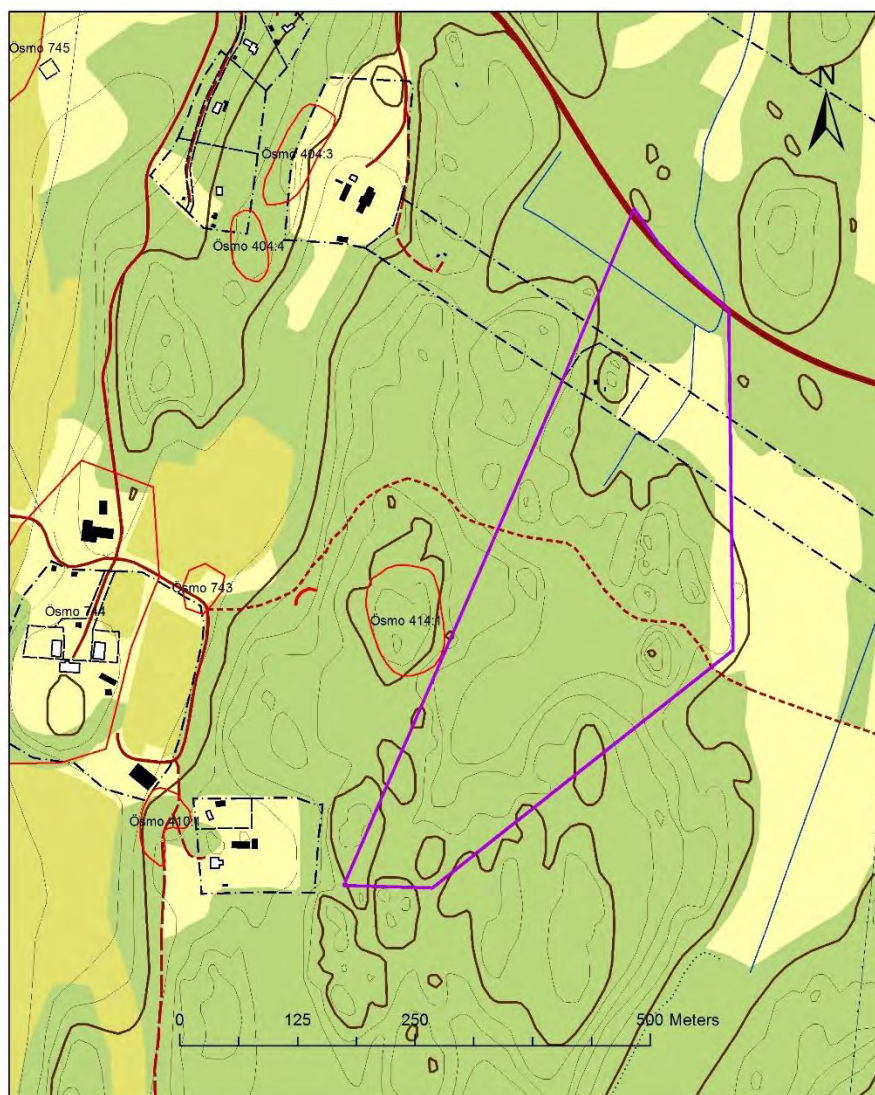

Figur 1. Utdrag ur digitala terrängkartan. Platsen för utredningsområdet är markerad med en ring. Skala 1:50 000

Sammanfattning

I december 2014 utförde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk utredning i ett område vid Källberga, Ösmo socken. Sex potentiella boplatsslägen identifierades inom området. De sex boplatsslägena utgjorde terränglägen där förhistoriska boplatser misstänktes ligga dolda under mark. Statusen på boplatsslägena klargjordes genom att sökschakt/provgropar togs upp. Två av boplatsslägena uppvisade spår av förhistorisk aktivitet och bör ses som en fyndplats respektive en boplats, troligen från den senare delen av mesolitikum. I ett av schakten vid boplatserna upptäcktes en förmodad kolbotten som daterades till medeltid.

Boplatserna, objekt 2, samt kolbotten bedöms som fasta fornlämningar och är skyddade enligt Kulturminneslagen. Inga ingrepp i fasta fornlämningar får göras utan Länsstyrelsens tillstånd. Fyndplatsen, inom objekt 1, bedöms som övrig kulturhistorisk lämning. Den har ett visst kulturhistoriskt värde, men klassas inte som fast fornlämning och har därför inte det lagskydd som fornlämningar har.

Figur 2. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Utredningsområdet markerat med lila. Skala 1: 4 000

Inledning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län har Stiftelsen Kulturmiljövård utfört en arkeologisk utredning av ett planområde inom fastigheterna Vidbynäs 1:3, Sittesta 2:14 och 2:19.

Nynäshamns kommun och MW Fastigheter arbetar med detaljplanering av ett område vid Källberga, Ösmo socken. Det ursprungliga planuppdraget omfattade 350 bostäder i ett område som var föremål för arkeologiska utredningar 2010–2012. Planuppdraget har nu ökat till 600–700 bostäder och området har därför utvidgats åt öster med drygt 15 hektar.

Bakgrund

Nynäshamns kommun och MW Fastigheter arbetar med detaljplanering av ett område vid Källberga, Ösmo socken. Området har tidigare varit föremål för arkeologiska utredningar. Större delen av utreddes av RAÄ UV (Gustafsson 2010). RAÄ UV förundersökte även ett antal objekt inom planområdet år 2011 (Appelgren). Året efter utförde Arkeologikonsult en kompletterande utredning (Lindwall & Runer 2012).

Det område som tidigare har utretts rymmer lämningar från mellersta bronsålder till tidigmodern tid med tyngdpunkt på järnålder-historisk tid, vilket vittnar om ett, under långa perioder, väl utnyttjat landskap. Både ensamliggande gravar och gravfält, bytomter/gårdstomter och fossila odlingslämningar visar på detta.

Det utvidgade planområdet (figur 2), som ligger direkt öster om det tidigare utredda, har en lite annorlunda topografisk karaktär än det ursprungliga. Det är mer kuperat och bergigare, samt ligger övervägande på en högre nivå, varför man kunde förvänta sig hitta spår av aktiviteter från tidigare perioder än vad som fanns i det ursprungliga planområdet.

Målsättning, metod och genomförande

Syftet med utredningen var att fastställa om det fanns fasta fornlämningar inom utredningsområdet.

Utredningen utfördes i två etapper, varav etapp 1 utgjordes av kart och arkivgenomgång samt en fältinventering. Etapp 2 utgjordes av utredningsgrävningar. Inom de områden vilka var möjliga att nå med grävmaskin utfördes utredningsgrävningen som sökschakt i kombination med handgrävning/rensning. I de områden som ej kunde nås med grävmaskin skedde utredningsgrävningen för hand med provrutor. Vid utredningens etapp 1, fältinventeringen, kunde sex potentiella boplatslägen identifieras, objekt 1–6.

Inom samtliga objekt grävdes antingen sökschakt eller provrutor. Objekt 1, 2 och 3 var möjliga att nå med grävmaskin varför dessa undersöktes med sökschakt. Objekt 4, 5 och 6 undersöktes för hand med provrutor.

Samtliga boplatslägen, schakt och provgropar mättes in med GPS och beskrevs. Ett urval av dessa fotograferades. Sammanlagt omhändertogs tio fynd, varav nio härrör från objekt 2 samt ett från objekt 1. Då det förelåg svårigheter med att i detalj studera fynden i fält togs de in för rengöring. Alla fynd mättes in med GPS.

Vid schaktning påträffades en kolbotten. Efter samråd med Länsstyrelsen insamlades träkol för datering. Syftet var att klargöra kolbottens ålder och fornlämningsstatus. Träkolet har daterats hos Ångstömlaboratoriet i Uppsala.

Figur 3. Dokumentation av schakt nr. 9. Fotograf H. Runeson

Topografi och fornlämningsmiljö

Topografin inom utredningsområdet är det, för Södertörn typiska, kraftigt kuperade sprickdalslandskapet. Trots områdets ringa storlek uppvisar det flera olika naturmiljöer. I områdets nordöstra del finns ett större sankt parti, närmast våtmarksliknande. Mot väster och söderut tilltar områdets bergiga karaktär och det blir mer skogsbevuxet. Höjdpartierna sträcker sig i huvudsak i nord-sydlig riktning och mellan dessa finns lägre, fuktigare partier. Centralt inom utredningsområdet finns en större sänka kring vilken höjdparter omgärdar. Höjdnivåerna inom utredningsområdet ligger på mellan 20 och 52 m ö.h. med de högst belägna partierna i den södra delen.

Området var vid utredningstillfället inte bebyggt annat än med en sommarstuga. Dock är stora delar av utredningsområdet utsatt för intensivt skogsbruk med både avverkade områden, gran- och tallplanteringar samt ett flertal körvägar för skogsmaskiner.

Inom utredningsområdet finns inga tidigare fornlämningar registrerade. Dock ligger området i en mycket rik fornlämningsmiljö med lämningar från mesolitikum till tidigmodern tid.

Kulturhistorisk bakgrund

I utredningsområdets närhet har flertalet arkeologiska undersökningar gjorts. Inför ombyggnaden av väg 73 utfördes flera stora undersökningar, av vilka undersökningen

av den stora gropkeramiska boplatsen Sittesta (Ösmo RAÄ 68) är den mest kända. 2005 undersökte Arkeologikonsult fem lokaler, med boplatslämningar från i huvudsak mesolitisk och i viss mån neolitisk tid, ca 7 kilometer längre norrut längs väg 73 (Ahlbäck & Isaksson 2007). Området där dessa fem lokaler ligger uppvisar tydliga topografiska likheter med det nu utredda planområdet.

Lämningar från neolitikum och framåt återfinns oftast närmare, eller i, dalgångarna i det södertörniska sprickdalslandskapet. De bergiga, kuperade och stundtals branta, skogsmarkerna verkar ha förlorat sin dragningskraft i och med landhöjningen. Dels för att de inte längre var strandnära men även för att mer lättillgängliga och lättodlade marker framkom. Även vid studiet av de historiska kartorna uppvisades samma bild; utredningsområdet har troligen, på grund av sin topografiska karaktär och närhet till bättre boplatsmiljöer, under en lång tid endast utgjort skogsbeklädda utmarker.

Undersökningsresultat

Sex boplatslägen, objekt 1–6, identifierades vid utredningen (kartor över respektive objekt finns i bilaga 6). Dessa ligger placerade på de höjdparter vilka angränsar lägre sänkor/våtmarksparter. Ett av boplatslägena ligger i anslutning till det större sankpartiet i nordöst medan resterande boplatslägen ligger i anslutning till sänkan i den centrala delen av utredningsområdets södra hälft.

Objekt 1 tolkas som en fyndplats och objekt 2 som en boplats. Inom objekt 2 framkom även en möjlig kolbotten. Objekt 3, 4, 5 och 6 uppvisade inga spår av förhistorisk aktivitet. Spåren efter senare tiders skogsbruk syns tydligt inom hela utredningsområdet men några spår från perioderna mellan mesolitikums sista fas och tiden för kolbottens brukning kunde inte iakttagas vid utredningen.

Objekt 1: Beläget 45–50 m ö.h. Boplatsläget består av två sammanhängande, var för sig flacka ytor. De exponerar åt nordöst och har en platåliknande karaktär. Den nordöstra är ca 1–2 meter lägre än den sydvästra. De är omgivna av högre, bergiga partier och är bevuxna med gles blandskog (mest barr).

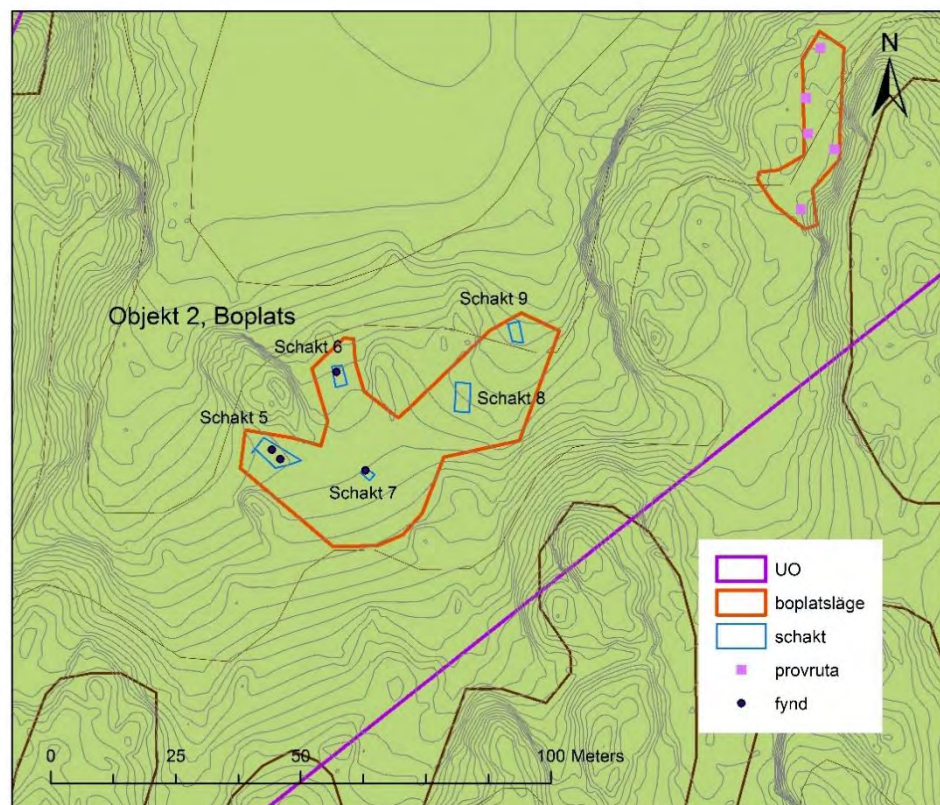
Den övre (sydvästra) ytan består av sandig morän vilken delvis är fri från större stenar och är skogsbevuxen. Den nordöstra lägre ytan är avverkad och består av finare sand med mycket humus, ställvis mycket blött. I den nordöstra delen finns, mellan högre bergspartier, en öppning mot lägre terräng vilken kan ha utgjort en tidigare havsvik. Inom objekt 1 framkom ett fynd, en skrapa i kvarts, på lägets övre del. Inga andra fynd eller anläggningar framkom dock varför platsen är att betrakta som en fyndplats. Inom objekt 1 grävdes sex schakt.

Objekt 2: Beläget 37–42 m ö.h. Ytan är småkuperad men har inom området partier av relativt flacka, stenfria platåer. Boplatsytan exponerar åt NNV och åt norr finns lägre terräng vilken kan ha utgjort en tidigare havsvik. Ytan är avverkad och endast bevuxen med smågranar och sly. I körspåren efter skogsmaskiner syns sandig morän med inslag av sten. Området är omgivet av högre, bergiga partier åt söder, väster och öster och upplevs som ett mycket fint och skyddat boplatsläge.

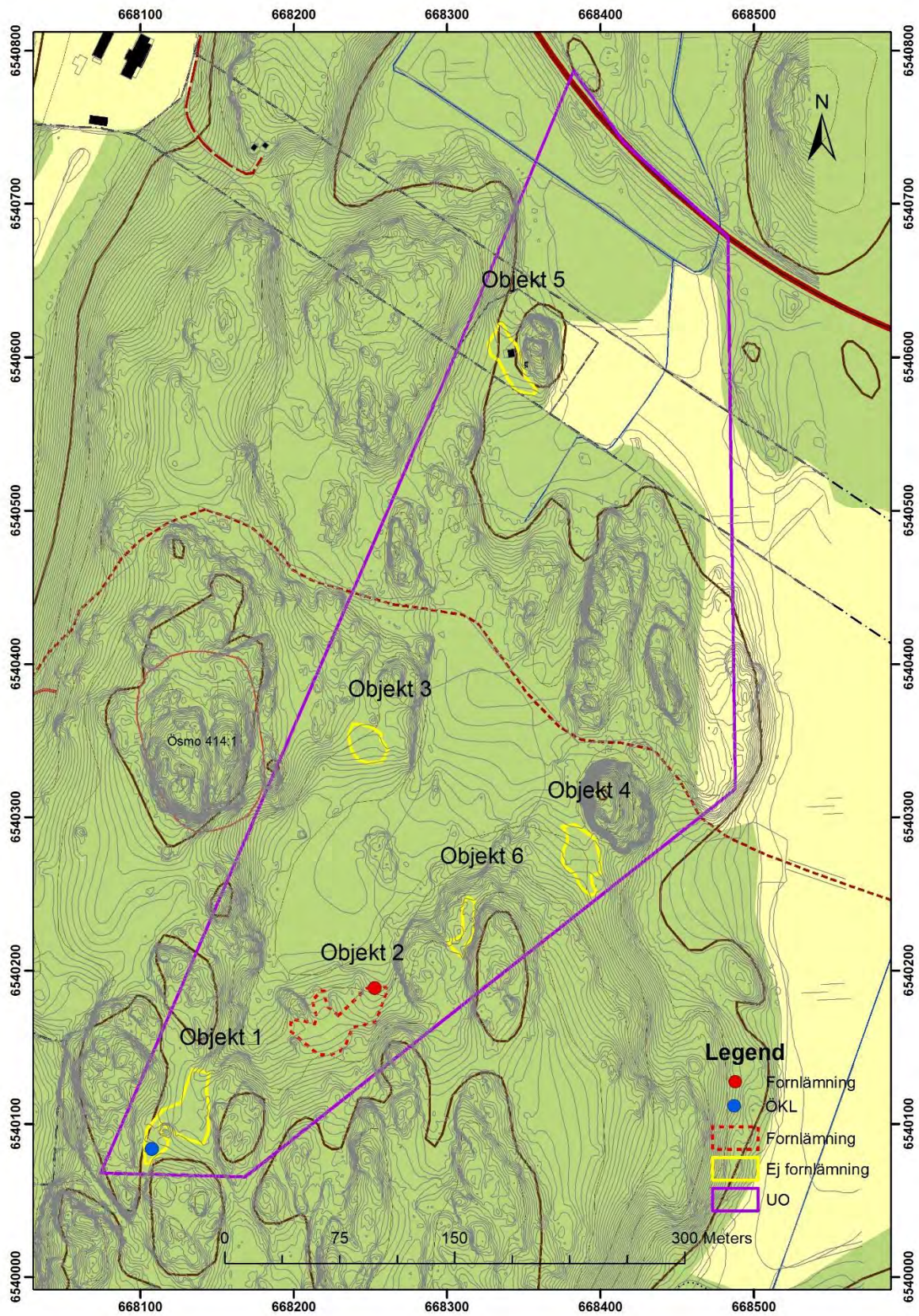
Inom objekt 2 grävdes fem schakt. Det framkom fynd, avslag och en kärna av kvarts, i tre av de fem grävda sökschakten. Totalt nio fragment tillvaratogs. Fyndmängden gör att platsen bör betraktas som en boplats där höjden över havet indikerar en brukningstid under den senaste delen av mesolitikum.

Dessutom framkom i ett av de fyndtomma schakten, schakt 9, mycket stora mängder kol och sot. Troligen utgör sotet och kolet resterna av en kolbotten vilken inte var synlig ovan mark. Då området var både överkört av skogsmaskiner, avverkat och delvis markberett kan de synliga spåren ha försvunnit i och med dessa aktiviteter. Kolprover togs i schaktets fyra hörn. Provet från det sydöstra hörnet skickades in för analys.

¹⁴C-analysen på kolet från schakt 9 visade med 92,6 % sannolikhet en datering till 1410–1500 e. Kr. Detta är en ovanligt tidig datering av denna lämningstyp. Traditionellt har man ansett att de den tidigare varianten av milor utgjordes av så kallade liggmilor för att under 1500–1600-talet övergå till resmilor. Detta är en syn som på senare år har nyanserats. Det som talar för att kolet i schakt 9 härrör från en liggmila är att kolbotten placerad i en sluttning vilket är vanligare hos liggmilor än resmilor.

Figur 4: Karta över Objekt 2, Boplatsen, med inmäta schakt och fynd. I schakt nummer 9 återfanns mycket sot och kol. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:1 000

Figur 5. Alla boplatslägena inom undersökningsområdet. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:3 000

Objekt 3: Beläget 37–39 m ö.h. En svagt sluttande, närmast stenfri yta vilken exponerar åt söder. Platåliknande, skyddat läge. Omgiven av bergshöjder åt sydväst, väst och nordväst. Ytan öppnar upp mot lägre terräng åt söder och sydöst, vilken troligen är en tidigare havsvik. Mestadels sand med inslag av sten. Området är tidigare avverkat och endast bevuxet med enstaka tallar och små tallskott samt bärris. Inom objekt 3 grävdes fyra schakt. Inga fynd påträffades.

Objekt 4: Beläget 33–36 m ö.h. Ytan är småkuperad med större flacka, stenfria partier. Belägen mellan två höjder. Begränsas i sydväst och nordost av berg. Öppnar upp sig mot lägre terräng, möjliga tidigare havsvikar, åt nordväst och sydost. Marken är sandig med inslag av lera och silt och bevuxen med hög granskog. Inom objekt 4 grävdes sex provgropar. Inga fynd påträffades.

Objekt 5: Beläget 23–25 m ö.h. Flack, relativt stenfri yta som begränsas av bergspartier åt öster och väster. Sluttar och öppnar upp sig åt norr och söder mot lägre terräng, möjliga tidigare havsvikar. Vid sondning framkom fin sand. Ytan är öppen och ej trädbevuxen samt bebyggd med en sommarstuga i förfall. En stor del av ytan verkar vara stenröjd men detta kan ha skett i modern tid vid anläggandet av huset. Inom objekt 5 grävdes fyra provgropar. Inga fynd påträffades.

Objekt 6: Beläget 42–46 m ö.h. Belägen på en avsatsliknande hylla på ett högre bergsparti. Läget är exponerat åt väst. Begränsas i öster och väster av högre berg och åt norr och väst av en brant mot lägre terräng vilken troligen har utgjort en tidigare havsvik. Relativt stenig och blockig yta men med vissa flacka, stenfria partier. Bevuxen med gles barrskog. Sandig morän, ställvis blockigt. Inom objekt 6 grävdes fyra stycken provgropar. Inga fynd påträffades.

Tolkning och utvärdering

Utredningsområdet som idag är ett kuperat skogsparti i inlandet var, med sin höjdnivåer, ett skärgårdslandskap med inskjutande vikar under stenåldern. De fina, ofta sandiga, höjdpartierna vilka omgärdar den större sänkan i utredningsområdet centrala del torde ha varit idealiska lägen för bosättning. Den centrala sänkan utgjorde då en skyddad vik troligen med farbarhet ut mot öppet hav.

Boplatsen, objekt 2, ligger i ett skyddat läge med högre bergspartier runt om. Inom läget, som är småkuperat, finns flera flacka, relativt stenfria partier, vilka kan ha rymt både bosättnings- och aktivitetsytor. Den förmodade kolbotten i schakt 9 inom objekt 2 fick i ¹⁴C-analysen en ovanligt tidig datering. Placeringen i en sluttning talar för att det rör sig om en kolbotten från en liggmila.

För att fastställa boplatsens egentliga utbredning, och den förmodade kolbottens typ, krävs dock att en arkeologisk förundersökning sker av platsen.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Rikets allmänna kartverks arkiv, lantmateriet.se/historiskakartor
Häradsekonomiska kartan 1901-06
Ekonomiska kartan 1951
Generalstabskartan 1873

Fornminnesregistret FMIS, www.fmis.raa.se

Litteratur

Gustafsson, P. Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2. Lämningar från järnålder och historisk tid vid Vidbynäs. Södermanland, Ösmo socken, Vidbynäs 1:3. Riksantikvarieämbetet UV Mitt Rapport 2010:28.

Appelgren, K. Arkeologisk utredning och förundersökning. Gravar och fossil åkermark i Vidbynäs. Södermanland, Ösmo socken, Vidbynäs 1.3 m.fl., Ösmo 174:1, 197:1 och 403:1. Riksantikvarieämbetet UV Rapport 2012:60.

Lindwall, L. & Runer, J. Källberga. Kompletterande särskild arkeologisk utredning. Arkeologikonsult Rapport 2012:2593

Ahlbäck, M. & Isaksson, M. Riksväg 73, Slutundersökningar. Arkeologikonsult Rapport 2007:2037.

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projektnr:	KM 14129
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	4311-36965-2014, 2014-11-25
Undersökningsperiod:	1-4 december 2014
Exploateringsyta: ca	150 000 m ²
Personal:	Ellinor Sabel, Henrik Runeson
Belägenhet:	Vidbynäs 1:3, Sittesta 2:14 och 2:19, Ösmo socken, Nynäshamns kommun, Stockholms län, Södermanland
Ekonomisk karta:	65G 4g SO
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Koordinater:	X6540160 Y668180
Inmättningsmetod:	GPS
Dokumentationshandlingar:	Digitalt bild och kartmaterial förvaras hos KM.
Fynd:	Fynd F1-F5 förvaras i KM:s lokaler i väntan på fyndfördelning.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Beskrivning	Storlek, m	Djup, m	Anläggningar	Fynd	Objekt
1	Beläget på en plåtå. Bevuxen med gräs, mossa och tallplantor. Vegetationsskikt ca 0,05 m tjockt följt av rödbrun grusig sand. Inslag av stenar 0,05–0,4 m stora	5,5 × 2	0,15–0,2	Inga	Inga	Boplatsläge 3
2	Vegetationsskikt 0,05 m tjockt följt av rödbrun, något grusig, sandig morän. Rikligt med sten, 0,05–0,4 m stora, i den norra delen. Ett mindre parti med berghäll under torven.	6,5 × 2,5	0,15–0,2	Inga	Inga	Boplatsläge 3
3	Beläget i områdets södra del. Bevuxet med mossa och lingonris. Vegetationsskikt ca 0,1 m tjockt följt av sandig, gulbrun silt och morän med inslag av sten. Mörkfärgningar efter rötter.	7 × 2,5	0,15–0,2	Inga	Inga	Boplatsläge 3
4	Beläget i områdets nordöstra del, i en slänt som vetter mot söder. Bevuxen med ljung, mossa och ris. Vegetationsskikt ca 0,1 m tjockt följt av myllig brun silt med inslag av sten. Under kom större stenar och eventuellt berghäll.	4,5 × 2,5	0,15–0,2	Inga	Inga	Boplatsläge 3
5	Beläget i västsluttning ned mot lägre terräng. Bevuxen med mossa, ris, ljung och enstaka granskott. Vegetationsskikt 0,05–0,1 m tjockt följt av rödbrun sand med inslag av sten.	7 × 2,5–4,5	0,1–0,2	Inga	1 kvartskärna (fynd nr. 1) och kvartsavslag (fynd nr. 2)	Boplatsläge 2
6	Beläget på ett mindre avsatsliknande område i västsluttning ned mot lägre terräng. Bevuxen med ormbunkar, gräs och granskott.	3,5 × 2	0,1–0,2	Inga	1 avslag av röckvarts (fynd nr. 3)	Boplatsläge 2

Schakt	Beskrivning	Storlek, m	Djup, m	Anläggningar	Fynd	Objekt
	Vegetationsskikt 0,05–0,15 m tjockt följt av sandig morän med inslag av sten.					
7	Beläget på den stora flacka ytan centralt på objekt 2. Bevuxet med gräs, ljung och granskott. Vegetationsskikt 0,1–0,2 m tjockt följt av rödbrun, sandig morän.	2,5 × 2,5	0,1–0,2	Inga	1 avslag av kvarts (fynd nr. 4)	Boplatsläge 2
8	Bevuxet med gräs och sly. Vegetationsskikt ca 0,1 m tjockt följt av gulbrun sand med enstaka stenar.	5 × 2	0,1	Inga	Inga	Boplatsläge 2
9	Beläget på områdets sydöstra del. Bevuxet med gräs, sly och små tallar. Direkt under vegetationslagret framkom mycket stora mängder sot och kol. Detta tolkades som resterna av en kolbotten som inte syntes i ytan. Området var hyggesplöjt. Under sot/kollagret var rödgrå sand. Kolprover togs i schaktens fyra hörn.	4 x 2	0,2–0,3	Kolbotten	Inga	Boplatsläge 2
10	Beläget på områdets södra, högsta del. Bevuxet med mossa, bärris och gräs. Vegetationsskikt 0,1–0,2 m tjockt följt av rödbrun sand- sandig morän med inslag av sten.	4,5 × 2,5	0,2–0,3	Inga	1 kvartskrapa (fynd nr. 5)	Boplatsläge 1
11	Beläget i områdets västra del, på en plan yta. Bevuxet med ris, gräs och granskott. Vegetationsskikt 0,2 m tjockt följt av ett 0,1 m tjockt humöst svartbrunt siltigt lager. Under detta framkom gråbrun sandig silt med inslag av sten.	4,5 × 2	0,3	Inga	Inga	Boplatsläge 1
12	Beläget på områdets lägre del. Vegetationsskikt 0,2 m tjockt följt av ett 0,1–0,2 m tjockt sumpigt, svart lager av humös silt vilket var vattenbemängt och dyigt. I botten av schaktet framkom grå sandig morän med inslag av sten.	4,5 × 2,5	0,3–0,4	Inga	Inga	Boplatsläge 1

Schakt	Beskrivning	Storlek, m	Djup, m	Anläggningar	Fynd	Objekt
13	Vegetationsskikt 0,1–0,2 m tjockt följt av ett mylligt, luckert lager av humös silt. Mot botten på schaktet var som en matta av stora stenar vilka låg i sandig rödbrun morän.	3 × 2,5	0,2–0,4	Inga	Inga	Boplatsläge 1
14	Vegetationsskikt 0,1–0,2 m tjockt följt av ett mylligt, luckert svartbrunt lager. I botten på schaktet framkom mycket sten 0,1–0,5 m stora.	3,5 × 2,5	0,2–0,4	Inga	Inga	Boplatsläge 1
15	Bevuxet med ris och gräs. Vegetationsskikt 0,15–0,3 m tjockt följt av brunsvart, kladdig myllig silt. Under detta framkom grå sandig morän med inslag av större stenar. Schaktet var kraftigt vattenbemängt och sumpigt med en kraftig odör.	5 × 2,5	0,2–0,4	Inga	Inga	Boplatsläge 1

Bilaga 2. Provrutor

Ruta	M ²	Djup, m	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Objekt
1	1	0,15–0,2	Belägen i objekt 5:s sydligaste spets på en plåtå som i sydöst vetter mot våtmark. Ca 5 m mot öst ligger ett fundament för ett mindre hus. Ytan är bevuxen med gräs och mossa. Vegetationsskikt 0,05 m följt av ljusbrun, något sandig silt. Mot botten av skiktet är silten något ljusare.	Inga	Inga	Boplatsläge 5
2	1	0,05–0,1	Belägen i objekt 5:s norra del i sluttning ned mot lägre terräng som vetter mot våtmark. Ytan är bevuxen med gräs och mossa. Vegetationsskikt 0,01–0,05, följt av ett grusigt lager som verkade påfört. I rutans västra del fanns en grävd grop (troligen för plantering) med lera och maskinkrossad sten. I rutans östra del var under gruset ett sandigt lager som tolkades som naturligt.	Inga	Inga	Boplatsläge 5
3	0,25	0,2	Belägen inom objekt 5:s norra centrala del. I ytan gräsbevuxen. Vegetationsskikt ca 0,05 m vilket övergick i ett lerigt lager ca 0,15 m tjockt, vilket verkade påfört. Under fanns steril lera. Några små kolfragment fanns men inga tecken på kulturlager.	Inga	Inga	Boplatsläge 5
4	1	0,15	Belägen ca 5 m söder om huset. Vegetationen bestod av högt gräs. Vegetationsskikt ca 0,05 m följt av gulgrå lera.	Inga	Inga	Boplatsläge 5
5	1	0,1–0,15	Belägen i områdets västra del. Ytan bevuxen med mossa och blåbärsris. Vegetationsskikt 0,05 m tjockt, svartbrunt och mylligt. Följt av ett sandigt lager med rikligt med sten, 0,05–0,5 m stora, vilka vissa var tydligt vittrade. Mindre stenar togs bort men inget framkom.	Inga	Inga	Boplatsläge 6
6	1	0,15	Belägen i tallbevuxen skogsmark på en hylla mellan bergvägg i öster och hållmark i väster. Bevuxen med mossa och blåbärsris. Vegetationsskikt 0,05–0,1 m tjockt följt av rödbrun siltig sand med enstaka ca 0,15 m stora stenar.	Inga	Inga	Boplatsläge 6
7	1	0,15	Bevuxen med blåbärsris och mossa. 0,1 m tjockt gråsvart vegetationsskikt vilket följdes av ett gråsvart sandigt lager med stort inslag av vittrad sten. Mycket rötter i provrutan.	Inga	Inga	Boplatsläge 6
8	0,25	0,2	Belägen mellan bergvägg och hållmark. Markvegetationen bestod av mossa och blåbärsris. Vegetationsskikt 0,1 meter följt av gulbrun, sandig silt. Rikligt med stenar 0,15–0,2 m stora.	Inga	Inga	Boplatsläge 6
9	1	0,15	Belägen på en plåtå/hylla exponerad mot öster. Bevuxen med blåbärsris och mossa. Vegetationsskikt 0,05–0,1 m tjockt följt av rödbrun, siltig sand. Enstaka stenar 0,05–0,15 m stora.	Inga	Inga	Boplatsläge 4

Ruta	M²	Djup, m	Beskrivning	Anläggningar	Fynd	Objekt
10	1	0,15–0,2	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m tjockt följt av rödgul något siltig sand med grusinblandning. Enstaka stenar 0,15–0,25 m stora.	Inga	Inga	Boplatsläge 4
11	0,25	0,15	Belägen i områdets norra del. Markvegetationen bestod av mossor och blåbärsris. Vegetationsskikt 0,05 m tjockt följt av ett 0,1 m tjockt svartbrunt, rotigt humöst lager. Under detta framkom ljusbeige lerig silt.	Inga	Inga	Boplatsläge 4
12	1	0,15	Belägen i svag nordvästsluttning i relativt tät granskog. Vegetationsskikt 0,05 m tjockt följt av rödgul något siltig sand. Enstaka stenar 0,05-0,18 m stora.	Inga	Inga	Boplatsläge 4
13	0,25	0,2	Bevuxen med mossor och täckt av barr. Vegetationsskikt 0,15 m tjockt följt av rödbrun sandig silt.	Inga	Inga	Boplatsläge 4
14	0,25	0,25	Vegetationsskikt 0,1 m tjockt följt av grågul silt.	Inga	Inga	Boplatsläge 4

Bilaga 3. Fyndtabell

Fyndnr	Sakord	Material	Anmärkning	Vikt, gr	Antal	Kontext	Objekt
1	Kärna	Kvarts		87,08	1	Schakt 5	2
2	Avslag	Kvarts		10,3	6	Schakt 5	2
3	Avslag	Kvarts	Blågrå rökkvarts	7,44	1	Schakt 6	2
4	Avslag	Kvarts		1,34	1	Schakt 7	2
1	Skrapa	Kvarts		25,68	1	Schakt 10	1

Bilaga 4. Resultat Vedartsbestämning

Vedlab rapport 1505

2015-01-08

Vedartsanalyser på material från Södermanland, Ösmo sn. Källberga.

Uppdragsgivare: Ellinor Sabel/Stiftelsen Kulturmiljövård

Arbetet omfattar ett kolprov från en möjlig kolbotten.

Provet innehåller kol från tall. Tall är det trädslag som oftast använts vid kolning. Provet kan ge hög egenålder vid datering.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
	1	Möjlig kolbotten	11,5g	9,3g 3 bitar	Tall 3 bitar	Tall 458mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Kattås
670 20 GLAVA
Tfn: 0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com
www.vedlab.se

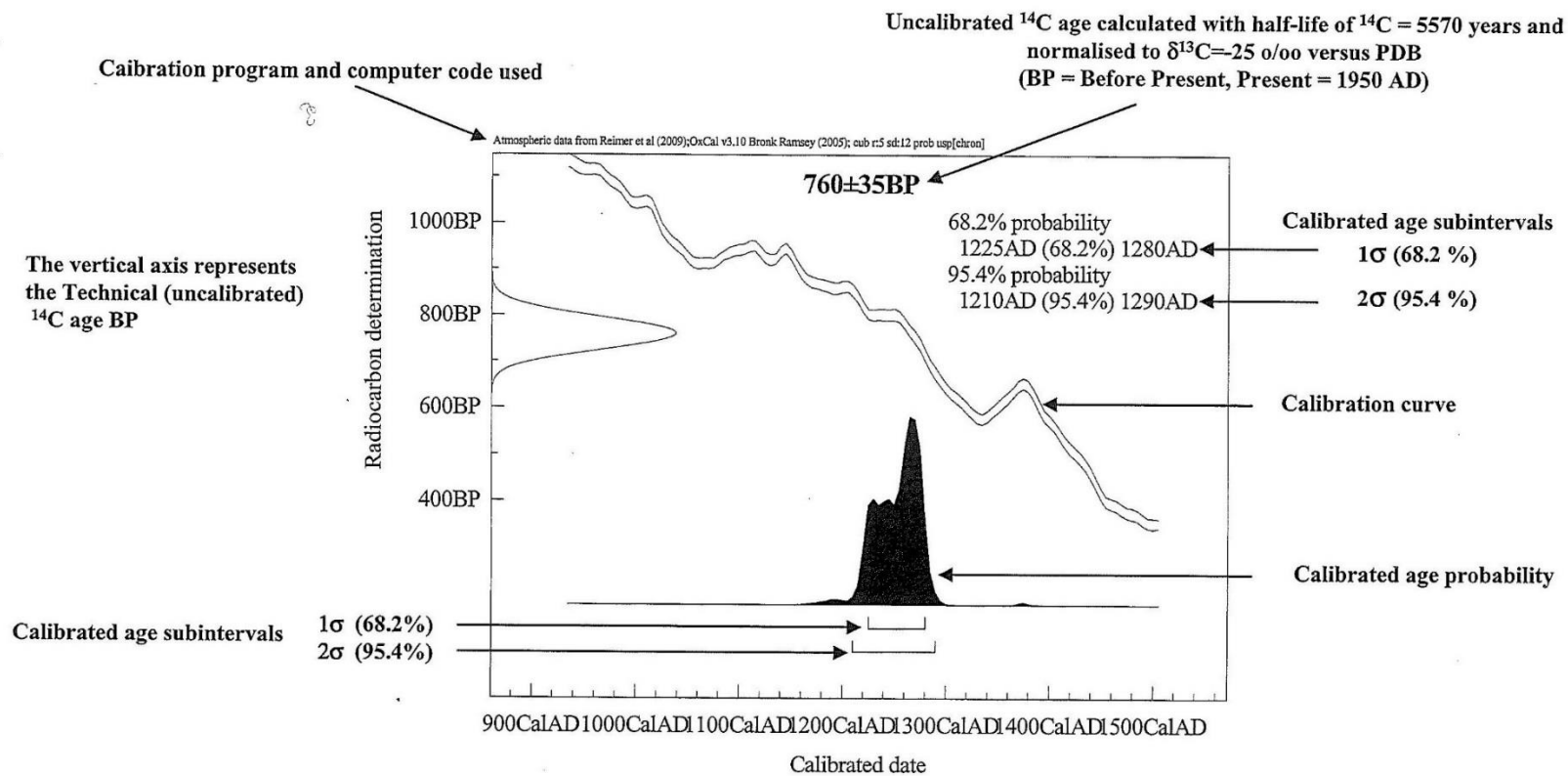
De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	400 år	Anspråklös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärblöss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

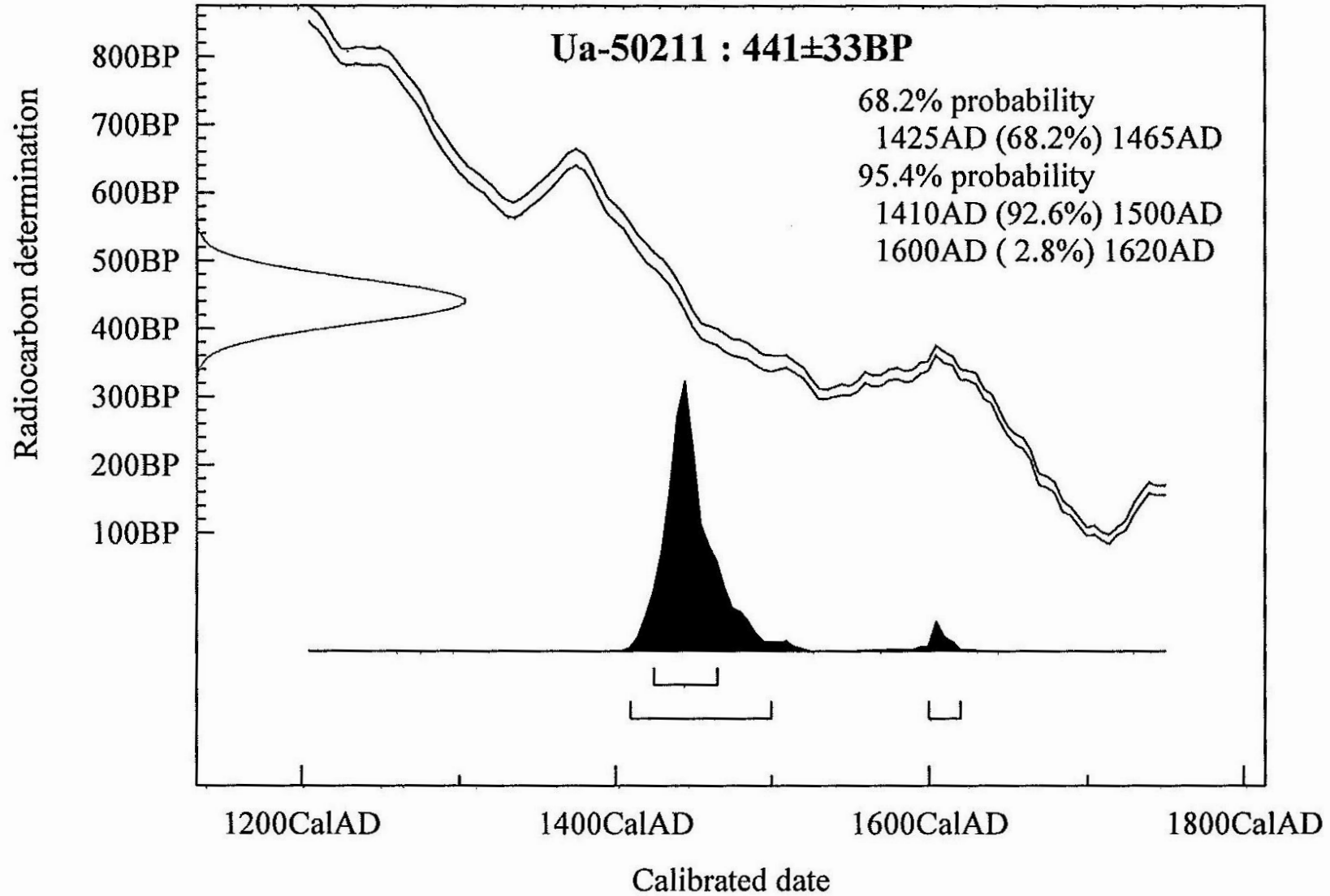
Bilaga 5. Resultat ¹⁴C-datering av förmodad kolbotten i schakt 9, omr. 2

Explanation of the radiocarbon calibration output from the OxCal program

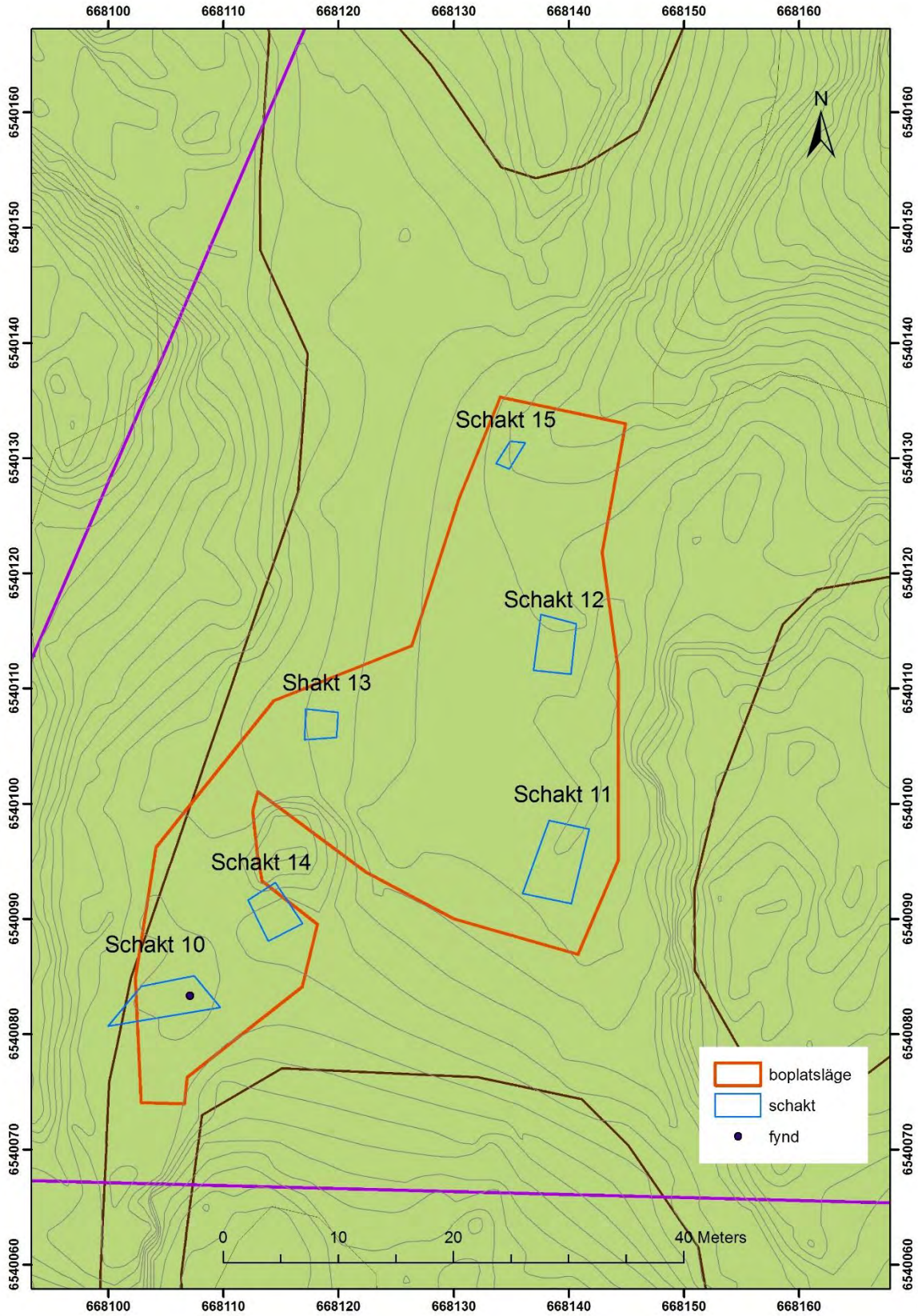

The horizontal axis represents the calibrated (calendar) age

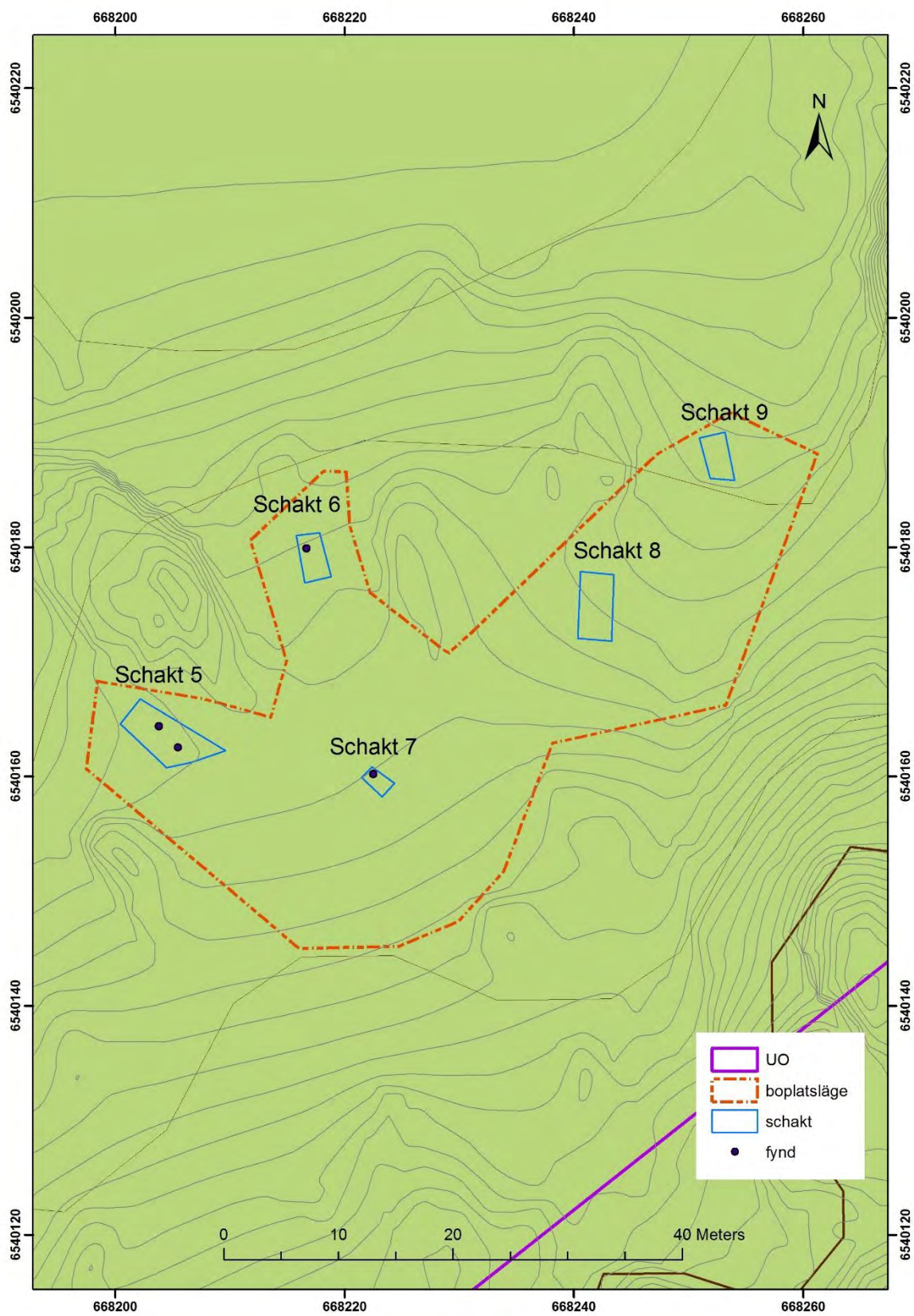
Atmospheric data from Reimer et al (2004); OxCal v3.10 Bronk; Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

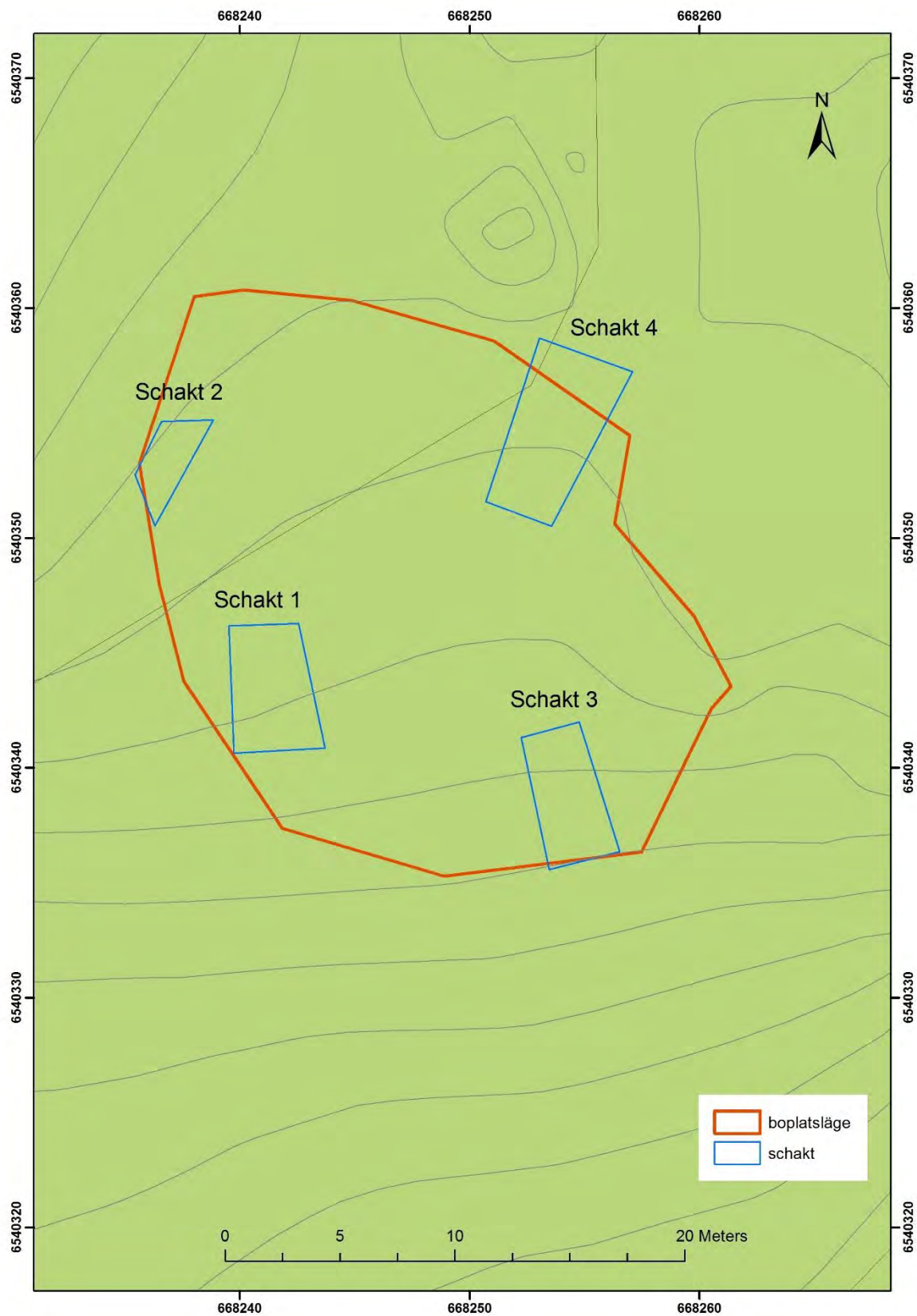
Bilaga 6. Planer över objekt 1-6

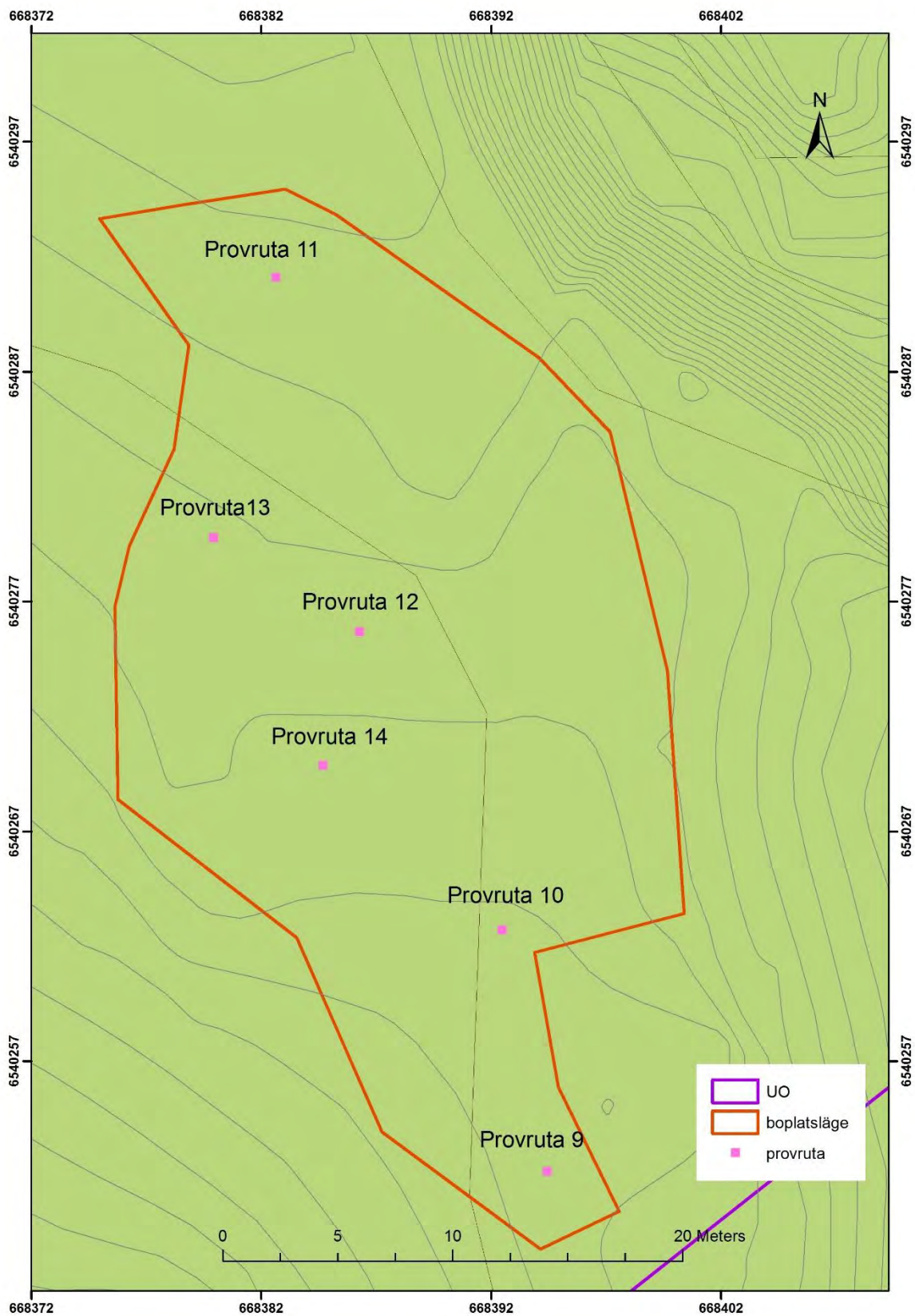
Figur 6. Karta över objekt 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:400

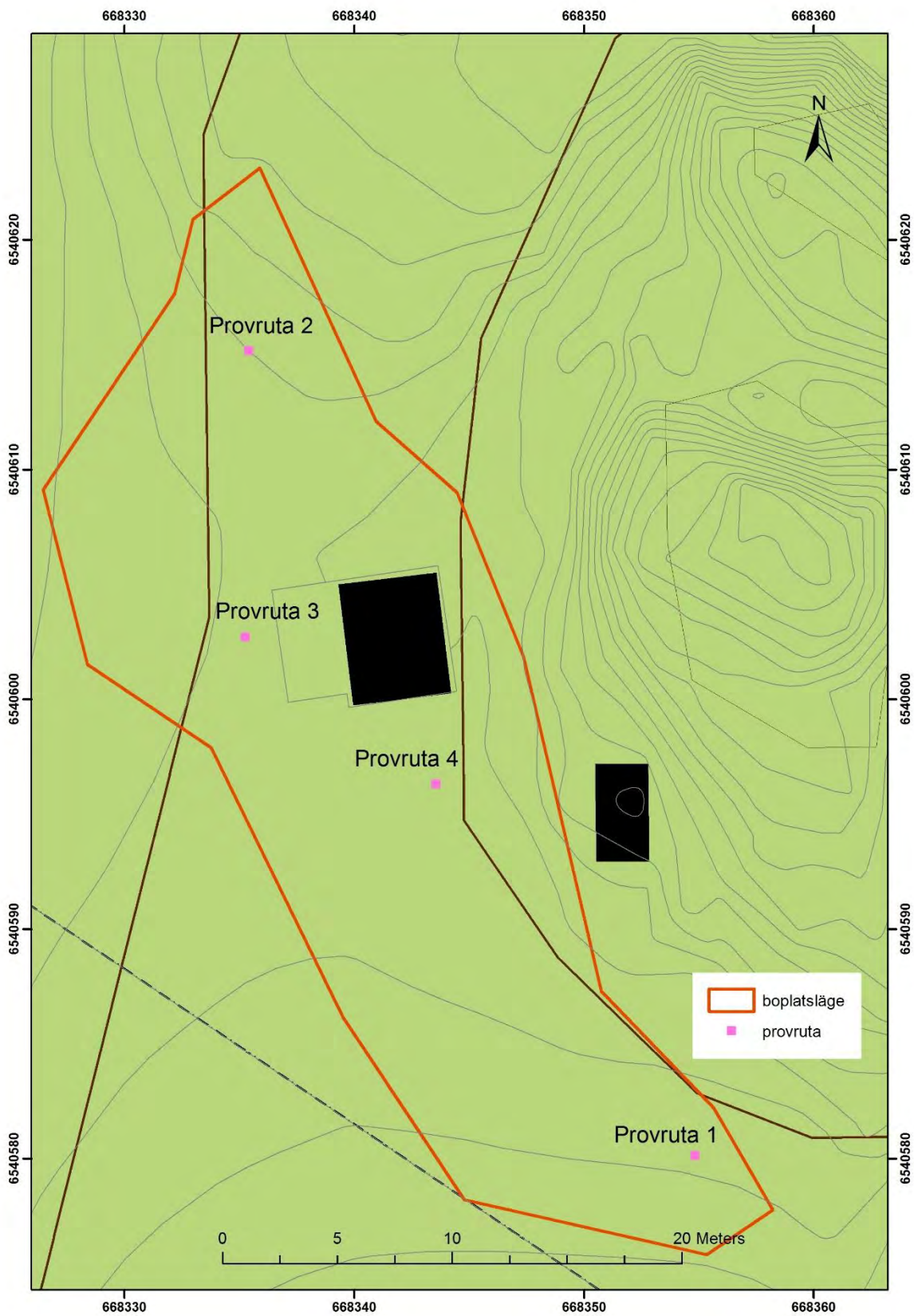
Figur 7. Karta över objekt 2. Boplatsens utbredning är ej fastställd och är därför angiven med skrafferad linje. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Schakt 9 innehåll stora mängder sot och kol. Troligtvis härrör det från en kolbotten. Skala 1:400

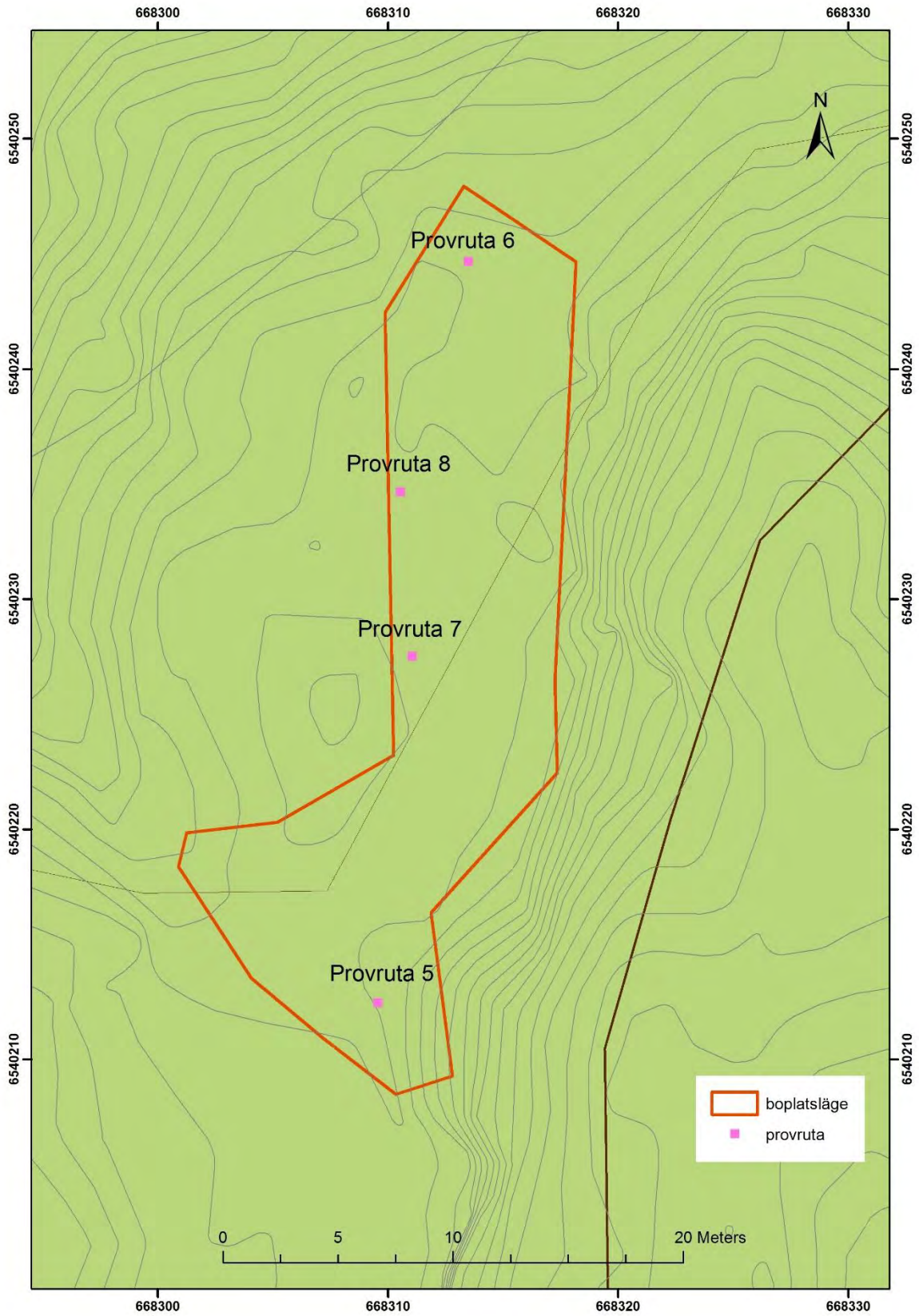
Figur 8. Karta över objekt 3. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:200

Figur 9. Karta över objekt 4. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:200

Figur 10. Karta över objekt 5. De svarta rutorna är en sommarstuga respektive ett uthus. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:200

Figur 11. Karta över objekt 6. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:200